

aggression of the russian federation against Ukraine).

It is stated that there is an urgent objective need for emergency opposition on the part of the state to such anti-state manifestations. Consequently, for the effective resolution of such problems, the state has a natural burden to develop a set of measures and means aimed at localizing such crime. Since the effectiveness and efficiency of criminal policy in this sphere are determined not so much by the choice of one or another vector of conceptual development, but by the level of content quality and the degree of productivity of the implementation of the normative prescriptions of the current criminal legislation, which, taking into account the existing threats and the political situation in Ukraine, needs a radical change.

It is argued that currently it seems obvious that the current system of criminal law protection of the foundations of national security needs to be rethought, and, accordingly, in some modification, which would allow to adequately counter existing and potential threats in this important sphere of the life of the nation.

It is emphasized that the necessary principles and criteria have not yet been developed to clearly define the limits of the range of socially dangerous encroachments that fully damage or may damage the foundations of Ukraine's national security, which explains their active spread with impunity.

It is stated that the definition of a clear, and possibly exhaustive range of crimes that encroach on the relevant object, is strictly dependent on the ability to determine the essential characteristics and nature of such an object. Accordingly, the definition of a range of specific socially dangerous encroachments on the foundations of the national security of Ukraine is explained by the natural need of criminal law science and practice.

It is argued that the regulations providing for criminal liability for the commission of the crimes in question should be norms containing signs of only those acts that really pose a corresponding threat to the foundations of the national security of Ukraine. They can be both completely "new" criminal law prescriptions, and, to some extent, updated, but still valid legislative norms of Chapter I of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine.

Keywords: *threat, national security, object, law, crime, state, security, personality, society, system.*

УДК 343.6

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-304-309

Сергій БАБАНІН©

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗАЛИШЕННЯ В НЕБЕЗПЕЦІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Досліджено об'єктивні та суб'єктивні ознаки залишення в небезпеці військовослужбовця, який перебуває в небезпечному для життя стані, під час бою або після нього в умовах воєнного стану. Відповідальність за це діяння настає за ст. 135 КК України, оскільки розділ XIX Особливої частини КК України не містить окремої спеціальної норми, яка б передбачала відповідальність за нього. Підвищений ступінь суспільної небезпеки залишення в небезпеці військовослужбовця за таких обставин зумовлює доцільність криміналізації цього діяння. Запропоновано ч. 3 ст. 135 КК України викласти у такій редакції: «Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили смерть особи або інші тяжкі наслідки, або вчинені щодо військовослужбовця під час бою, або після нього в умовах воєнного стану».

Ключові слова: *кримінальна відповідальність, залишення в небезпеці, військові кримінальні правопорушення, військовослужбовець, небезпечний для життя стан.*

Постановка проблеми. Судово-правова реформа в Україні здійснила певні кроки щодо забезпечення верховенства права в країні з урахуванням не тільки положень Конституції України, а й практики Європейського суду з прав людини, але поки що не

© С. Бабанін, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8424-8825>

babanin-s@ukr.net

забезпечила формування цілісної доктрини правової допомоги та захисту [1, с. 124]. Проте повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну поставило перед державою нове широке коло викликів для всіх рівнів безпеки, визначених Законом України «Про національну безпеку України» [2], зокрема й для воєнної та громадської безпеки, цивільного захисту населення. Не останнім питанням при цьому є забезпечення дотримання в діяльності правоохоронних органів та судів як загальноправових принципів (законності, втілення соціальної справедливості та ін.), так і таких галузевих та міжгалузевих принципів, як невідворотність відповідальності та покарання, притягнення до відповідальності лише за діяння, передбачені законом тощо.

В умовах постійного ведення бойових дій, вчинення терористичних нападів з боку країни-агресора на об'єкти критичної інфраструктури України, на жаль, непоодинокими є випадки втрат серед особового складу Збройних Сил України та цивільного населення нашої країни. При цьому можливими є випадки загибелі військовослужбовців на полі бою внаслідок поранень через несвоєчасно надану домедичну чи медичну допомогу. У зв'язку з цим виникає питання щодо наявності підстав притягнення до кримінальної відповідальності не тільки представників російської федерації, а й громадян України, на яких покладений обов'язок щодо надання допомоги у наведених вище випадках.

Розділ XIX «Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)» Особливої частини КК України [3] не містить окремої спеціальної норми, яка б передбачала відповідальність за залишення в небезпеці під час бою або після нього військовослужбовця, який перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлений можливості вжити заходів до самозбереження внаслідок безпорадного стану.

Через це виникає питання щодо наявності у діях особи, яка залишила в небезпеці військовослужбовця за наведених обставин, складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 135 «Залишення в небезпеці» КК України.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питання відмежування залишення в небезпеці від тотожних складів кримінальних правопорушень були предметом досліджень П. Андрушка, В. Бабаніної, В. Мисливого, П. Орлова, М. Хавронюка, Н. Ярмиш та інших дослідників. Питання кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення досліджували Г. Бершов, О. Гритенко, М. Мельник, В. Навроцький, М. Панов, В. Хашев, М. Фіалка [4] та ін. Водночас до початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну дослідження підстав відповідальності за залишення в небезпеці військовослужбовця, який перебуває в небезпечному для життя стані, під час бою або після нього, не проводилось на достатньому рівні, а тому залишається актуальним.

Метою статті є виокремлення об'єктивних та суб'єктивних ознак залишення в небезпеці військовослужбовця, який перебуває в небезпечному для життя стані, під час бою або після нього та обґрунтування підстав кримінальної відповідальності за це діяння.

Виклад основного матеріалу. З початком повномасштабного вторгнення збройних сил російської федерації на територію України активізувалась діяльність Верховної Ради України у напрямі адаптації кримінального законодавства країни викликам та загрозам її суверенітету, територіальній цілісності та недоторканості, пов'язаним з цим вторгненням [5, с. 34]. 13 грудня 2022 р. Верховною Радою України ухвалено Закон «Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці», завданням якого є гармонізація чинного законодавства між КК України та КУпАП у питаннях відповідальності за правопорушення, які військовослужбовці можуть допустити під час несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці [6].

Ухвалення цього Закону підтверджує необхідність удосконалення законодавства України в частині відповідальності за правопорушення військовослужбовців. Проте аналіз його положень свідчить про відсутність на сьогодні уваги законодавця до питань залишення в небезпеці військовослужбовця, який перебуває в небезпечному для життя стані, під час бою або після нього.

Як зазначалось, розділ XIX Особливої частини КК України, який передбачає

кримінальну відповідальність військовослужбовців, а також військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів, не передбачає відповідальності за таке діяння.

Загальна норма про залишення в небезпеці (ст. 135 КК України) визнає кримінальним протиправним діянням, зокрема, завідоме залишення без допомоги особи, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження внаслідок іншого безпорадного стану, якщо той, хто залишив без допомоги, зобов'язаний був піклуватися про цю особу і мав змогу надати їй допомогу.

Наведена форма діяння, передбаченого ст. 135 КК України, має обов'язковою ознакою суб'єкта – особу, зобов'язану піклуватися про потерпілого. Під обов'язком піклуватися розуміють обов'язок особи виявляти увагу, турботу про потреби когонебудь [7], а у розглядуваному складі кримінального правопорушення – про збереження життя та здоров'я потерпілого.

Отже, в разі вирішення питання, чи є в діях особи, яка не надала домедичної чи медичної допомоги під час бою або після нього військовослужбовцю, що перебуває в небезпечному для життя стані, склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 135 КК України, спочатку необхідно встановити в цієї особи наявність зазначеного вище нормативно закріпленого або ж професійного обов'язку.

Наприклад, Статут внутрішньої служби Збройних Сил України (далі – Статут) нормативно закріплює загальні права та обов'язки військовослужбовців Збройних Сил України і їх взаємовідносини, обов'язки основних посадових осіб бригади (полку, корабля 1 і 2 рангу, окремого батальйону) та її підрозділів, правила внутрішнього порядку у військовій частині та її підрозділах [8].

Тож згідно з п. 11 розділу 1 «Обов'язки, права та відповідальність військовослужбовців» частини I Статуту до обов'язків військовослужбовців віднесено, зокрема, обов'язок допомагати іншим військовослужбовцям, що перебувають у небезпеці. До загальних обов'язків командирів (начальників), визначених п. 58 розділу 2 Статуту, віднесена особиста відповідальність за збереження життя особового складу. Цей же обов'язок покладається на командира бригади (полку, корабля 1-го і 2-го рангу, окремого батальйону) (п. 66 розділу 3 Статуту), головного сержанта (головного старшину) батальйону (дивізіону, ескадрильї, корабля 2-го рангу, бойової частини корабля 1-го рангу) (п. 102-1 розділу 3 Статуту), головного сержанта роти (батареї) (п. 112-2 розділу 3 Статуту), головного сержанта взводу (обслуги, заступника командира взводу) (п. 124 розділу 3 Статуту), командира відділення (п. 126 розділу 3 Статуту).

Отже, Статут зобов'язує піклуватись одних військовослужбовців про інших у разі наявності небезпеки для життя.

Професійний обов'язок надавати допомогу під час бою або після нього військовослужбовцю, який перебуває в небезпечному для життя стані, покладається, зокрема, на медичних працівників, які проходять службу у Збройних Силах України.

Наприклад, командир медичного взводу мотострілецького батальйону зобов'язаний керувати роботою медичного взводу з розшуку поранених, надання їм першої допомоги, їх збирання, вивезення (виносу) з рот в медичний пункт батальйону (місця зосередження поранених), їх позначення й укриття; забезпечити надання долікарської допомоги всім нужденним, а найбільш важким пораненим і хворим надавати допомогу особисто; організувати підготовку поранених до подальшої евакуації; через командира батальйону вживати заходів з виклику вертольотів для евакуації поранених з поля бою тощо [9].

Іншою ознакою суб'єкта розглядуваної форми кримінального правопорушення, передбаченого ст. 135 КК України, є можливість надати допомогу під час бою або після нього військовослужбовцю, який перебуває в небезпечному для життя стані. Допомога може бути як домедичною, так і медичною.

Домедична допомога – це найпростіші невідкладні медичні дії, що виконуються безпосередньо на місці пригоди терміново після травми. Зазвичай, вона надається не медичними працівниками, а особами, що на момент пригоди знаходяться поруч, безпосередньо на місці пригоди або поблизу від постраждалого. Це може бути серцево-легенева реанімація, зупинка кровотечі, допомогу при опіках, удавленні, втраті свідомості тощо [10].

Саме домедичну допомогу, насамперед, можуть надавати і надають військовослужбовці під час бою або після нього пораненим. Під час вирішення питання наявності можливості надати таку допомогу треба враховувати низку факторів: наявність навичок надання домедичної підготовки, наявність необхідних пристосувань

(джгут, турнікет, закрутка тощо), навколишня бойова обстановка, зона місця бойових дій, де надається допомога.

Загалом місце ведення бойових дій умовно поділяють на три зони – зелену, жовту та червону. Від того, в якій зоні перебуває поранений, залежить обсяг надання допомоги [11].

Червона зона – це місце бойових дій, де військові перебувають під обстрілом противника. У цій зоні головною місією військового є виконання бойового завдання, а опікування постраждалими стоїть на другому місці. Допомога пораненому у цій зоні передбачає якнайшвидше накладання джгута у випадку кровотечі та евакуацію із зони ураження [11].

Надання допомоги іншому у червоній зоні потребує від військовослужбовця максимальної концентрації та уваги, оскільки у такій обстановці він сам є потенційною жертвою ворога з високою ймовірністю бути позбавленим життя. У червоній зоні у діях потенційного суб'єкта залишення в небезпеці також є висока ймовірність наявності такої обставини, що унеможливує кримінальну протиправність діяння, як крайня необхідність. Тобто для усунення небезпеки своєму життю, що безпосередньо загрожує військовослужбовцеві, він не надає допомоги пораненому, оскільки небезпеку для себе в цій обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності (ч. 1 ст. 39 КК України).

Жовта зона передбачає, що поранений перебуває поза безпосереднім вогневим впливом (підвал, бліндаж, укриття). Порядок надання допомоги в жовтій зоні такий: перевірити постраждалого на наявність кровотеч; оглянути прохідність дихальних шляхів; обробити ушкодження грудної клітини; перевірити джгут, якщо його накладали на кінцівки; повторно оглянути пораненого на наявність незначних кровотеч, необроблених ран на кінцівках та інших травм; ввести знеболюючі та антибіотики; передати інформацію про пораненого медикам; перевірити притомність постраждалого і його дихання кожні 15 хвилин [11].

Під час вирішення питання наявності можливості надати допомогу військовослужбовцю, який перебуває в небезпечному для життя стані, під час бою або після нього у жовтій зоні насамперед треба звертати увагу на наявність необхідних знань та навичок надання такої допомоги у потенційного суб'єкта залишення в небезпеці, оскільки за таких умов крайня необхідність, як і інші обставини, що унеможливають кримінальну протиправність діяння, як правило, відсутні.

Остання зона, яку виділяють у місці бойових дій, зелена. Це віддалені від безпосереднього вогневого впливу райони, де є мобільні польові госпіталі, військові чи цивільні шпиталі, спеціалізовані клініки. Допомога у зеленій зоні полягає у своєчасному супроводі пораненого до місця немедичної чи медичної евакуації [11].

У зеленій зоні кримінальна відповідальність за залишення в небезпеці повинна наставати на загальних підставах з урахуванням об'єктивних та суб'єктивних ознак вчиненого діяння.

Ще однією суб'єктивною ознакою залишення в небезпеці є завідомість. У контексті диспозиції ч. 1 ст. 135 КК України ця ознака стосується психічного ставлення особи до свого діяння, тобто самого факту залишення без допомоги особи, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження внаслідок іншого безпорадного стану.

При цьому ставлення військовослужбовця до залишення в небезпеці у розглядуваному діянні може виражатись виключно у вигляді прямого умислу. Це означає, що військовослужбовець усвідомлює такі факти (інтелектуальний момент прямого умислу): 1) інший військовослужбовець під час бою або після нього перебуває в небезпечному для життя стані (при цьому цей стан може бути зумовлений як тяжкістю бойової травми чи поранення, так і фактом неможливості самостійно покинути небезпечне для життя місце перебування); 2) він позбавлений можливості вжити заходів до самозбереження внаслідок безпорадного стану (надати собі домедичну допомогу та/або вийти з червоної чи жовтої зони ведення бойових дій); 3) відсутність стану крайньої необхідності або наявності інших обставин, що унеможливають кримінальну протиправність залишення в небезпеці; 4) обов'язок надати допомогу; 5) можливість надати таку допомогу.

Вольовий момент прямого умислу у наведеному діянні характеризується бажанням залишити в небезпеці іншого військовослужбовця, який перебуває в небезпечному для життя стані, незважаючи на усвідомлення всіх вищезазначених фактів.

У разі спричинення залишенням в небезпеці смерті військовослужбовця або тяжких чи середньої тяжкості тілесних ушкоджень (ч. 3 ст. 135 КК України) суб'єктивне ставлення винного до цих наслідків характеризується необережною формою вини.

До об'єктивних ознак залишення в небезпеці під час бою або після нього військовослужбовця, який перебуває в небезпечному для життя стані, належать об'єкт та об'єктивна сторона.

Через те, що кримінальна відповідальність за це діяння передбачена загальною нормою, його основним безпосереднім об'єктом є життя та здоров'я військовослужбовця, який перебуває в небезпечному для життя стані, а встановлений порядок несення військової служби – додатковим безпосереднім факультативним об'єктом, оскільки військовослужбовець не є спеціальним потерпілим кримінального правопорушення, передбаченого ст. 135 КК України.

Об'єктивна сторона досліджуваного виду залишення в небезпеці характеризується суспільно небезпечним діянням (ч. 1 ст. 135 КК України) або ж суспільно небезпечним діянням, суспільно небезпечними наслідками та причинним зв'язком між ними (ч. 3 ст. 135 КК України).

Окремого розгляду потребує питання визначення ступеня суспільної небезпечності залишення в небезпеці військовослужбовця, який перебуває в небезпечному для життя стані, під час бою або після нього і, відповідно, визначення доцільності окремої криміналізації такого діяння.

Негативний досвід, який здобуває Україна в умовах війни з російською федерацією, втрачаючи тисячі своїх військовослужбовців, свідчить про підвищений ступінь залишення в небезпеці військовослужбовця в умовах воєнного стану.

Висновки. Розділ XIX Особливої частини КК України не містить окремої норми, яка б передбачала відповідальність за залишення в небезпеці під час бою або після нього військовослужбовця. За такі дії винний підлягає кримінальній відповідальності за ст. 135 КК України. До загальних обов'язків військовослужбовців входить допомога іншим військовослужбовцям, що перебувають у небезпеці, а до обов'язків командирів (начальників) – відповідальність за збереження життя особового складу. Професійний обов'язок надавати допомогу військовослужбовцю в небезпечному для життя стані покладається, зокрема, на медичних працівників, які проходять службу у Збройних Силах України. Підвищений ступінь суспільної небезпеки залишення в небезпеці під час бою або після нього військовослужбовця, який перебуває в небезпечному для життя стані, зумовлює доцільність криміналізації цього діяння. Пропонуємо ч. 3 ст. 135 КК України викласти у такій редакції: «Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили смерть особи або інші тяжкі наслідки, або вчинені щодо військовослужбовця під час бою, або після нього в умовах воєнного стану».

Список використаних джерел

1. Tertyshnik, V., Fomenko, A. Legal assistance and protection in criminal proceedings: international standards and integrative doctrine. *Philosophy, Economics and Law Review*. Vol. 1. 2021. № 2. P. 123–133.
2. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
4. Bershov, H., Hrytenko, O., Khashev, V., Fialka, M. Assessing and Evaluating the General Legal Characteristics of War Crimes: A Basic Necessity or a Confused Platform. *Ius Humani. Law Journal*. 2022. № 11(1). P. 43–60.
5. Бабанін С. В. Кримінальне законодавство України як засіб протистояння збройній агресії російської федерації. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 3. С. 33–38.
6. Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці : Закон України від 13.12.2022. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40997>.
7. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/>.
8. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>.
9. Обов'язки посадових осіб медичного складу мотострілецького батальйону. URL : <http://um.co.ua/1/1-1/1-140780.html>.

10. Домедична допомога в умовах бойових дій: основні протоколи. URL : <https://medialt.clinic/blog/vazhlive-pitannya/domedichna-dopomoga-v-umovakh-bojovikh-dij-osnovni-protokoli>.

11. Тактична медицина ЗСУ. Як надавати першу допомогу пораненим на полі бою. URL : <https://chas.news/current/taktichna-meditsina-zsu-yak-nadavati-pershu-dopomogu-poranenim-na-poli-boyu>.

Надійшла до редакції 13.12.2022

References

1. Tertyshnik, V., Fomenko A. (2021) Legal assistance and protection in criminal proceedings: international standards and integrative doctrine. *Philosophy, Economics and Law Review*. Vol. 1, pp. 123–133.
2. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [On national security of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 21.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>. [in Ukr.].
3. Kryminalnyy kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>. [in Ukr.].
4. Bershov, H., Hrytenko, O., Khashev, V., Fialka, M. (2022) Assessing and Evaluating the General Legal Characteristics of War Crimes: A Basic Necessity or a Confused Platform. *Ius Humani. Law Journal*. No 11(1), pp. 43–60.
5. Babanin, S. V. (2022) Kryminalne zakonodavstvo Ukrainy yak zasib protystoyannya zbroyniy ahresiyi rosiyskoyi federatsiyi [Criminal legislation of Ukraine as a means of resisting the armed aggression of the russian federation]. *Naukovyy visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 3, pp. 33–38. [in Ukr.].
6. Pro vnesennya zmin do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy, Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennya ta inshykh zakonodavchyykh aktiv Ukrainy shchodo osoblyvostey nesennya viyskovoyi sluzhby v umovakh voyennoho stanu chy v boyoviy obstanovtsi [On amendments to the Criminal Code of Ukraine, the Code of Ukraine on Administrative Offenses and other legislative acts of Ukraine regarding the specifics of military service in conditions of martial law or in a combat situation] : Zakon Ukrainy vid 13.12.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40997>. [in Ukr.].
7. Slovyk ukrayinskoyi movy [Dictionary of the Ukrainian language]. URL : <http://sum.in.ua/>. [in Ukr.].
8. Pro Statut vnutrishnoyi sluzhby Zbroynykh Syl Ukrainy [On the Statute of the Internal Service of the Armed Forces of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 24.03.1999. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>. [in Ukr.].
9. Obovyazky posadovyykh osib medychnoho skladu motostriletskoho batalyonu [Duties of officials of the medical staff of the motorized rifle battalion]. URL : <http://um.co.ua/1/1-1/1-140780.html>. [in Ukr.].
10. Domedychna dopomoha v umovakh boyovyykh diy: osnovni protokoly [Home medical assistance in the conditions of hostilities: basic protocols]. URL : <https://medialt.clinic/blog/vazhlive-pitannya/domedichna-dopomoga-v-umovakh-bojovikh-dij-osnovni-protokoli>. [in Ukr.].
11. Taktychna medytsyna ZSU. Yak nadavaty pershu dopomohu poranenym na poli boyu [Tactical medicine of the Armed Forces. How to provide first aid to the wounded on the battlefield]. URL : <https://chas.news/current/taktichna-meditsina-zsu-yak-nadavati-pershu-dopomogu-poranenim-na-poli-boyu>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Serhii Babanin. Criminal liability for remaining a military serviceman in danger under martial law. The article substantiates that Chapter XIX of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine does not contain a separate special norm that would provide for responsibility for leaving in danger during or after combat a serviceman who is in a life-threatening condition and is deprived of the opportunity to take measures for self-preservation due to a helpless state. For such actions, the culprit is subject to criminal liability according to the general norm – Art 135 of the Criminal Code of Ukraine. The general duties of servicemen include helping other servicemen who are in danger, and the duties of commanders include responsibility for preserving the lives of personnel. The professional duty to provide assistance to a serviceman who is in a life-threatening condition, during or after combat, rests, in particular, on medical workers serving in the Armed Forces of Ukraine. A person's attitude to leaving a serviceman in danger in the considered act can be expressed exclusively in the form of direct intent, and in the form of carelessness towards the consequences. The objective side of the researched type of abandonment in danger is characterized by a socially dangerous act (Part 1 of Article 135 of the Criminal Code of Ukraine) or by a socially dangerous act, socially dangerous consequences and a causal connection between them (Part 3 of Article 135 of the Criminal Code of Ukraine). The increased degree of public danger of leaving a serviceman in a life-threatening condition during or after combat determines the feasibility of criminalizing this act. Part 3 of Art. 135 of the Criminal Code of Ukraine should be worded as follows: «Actions provided for by parts one or two of this article, if they caused the death of a person or other serious consequences, or were committed against a serviceman during or after combat under martial law».

Keywords: *criminal liability, leaving in danger, military criminal offenses, military serviceman, life-threatening condition.*